

Ігор Набитович

***GLORIA ET MEMORIA*¹ У РОМАНАХ “НЕСМЕРТЕЛЬНА СЛАВА” ТА “AMOR PATRIAE (ЛЮБОВ ДО БАТЬКІВЩИНИ)” ПАНАСА ФЕДЕНКА**

Повість Панаса Феденка “Несмертельна слава” (опублікований під псевдонімом Василь Тирса у 1953 році), романи “Amor Patriae (Любов до Батьківщини)” (первісна назва – “Гетьманів кум”, 1943) та “Гомоніла Україна” (Прага, 1942 р.; підназва – “Вітер зі степу”) становлять своєрідну історичну трилогію, у якій представлено бурхливі події кінця XVI – першої половини XVII століття.

Кожен із цих творів певним чином пов’язаний із попереднім і у кожному з них з’являються мотиви, які пов’язують їх у певну цілісність. Мені вже доводилося писати про історіософські перспективи роману-епопеї “Гомоніла Україна” П. Феденка [3]. Одночасно перші два твори можна б, ідучи за Міхаїлом Бахтіним, назвати повістю та романом становлення.

Феденкова повість “Несмертельна слава” (яка має підзаголовок “Повість з історії України і війська Запорізького”) розпочинається з мандрівки п’ятнадцятилітнього Петра Конашевича зі своїм батьком на навчання до Острозької Колегії. Мотив дороги, який структурує повість, стає одним із тих елементів сюжету, який лучачи її в одну цілість, отримує й історіософські перспективи. Одночасно у цій історіософській візії з’являється й перспектива антропологічна. Тут же, в дорозі, доля зводить батька й сина Конашевичів із Йосипом із Судової Вишні, який після висвячення прийме наймення Іван. Напад на мандрівців ватаги шляхтича-опришка Сераковського, визволення їх з полону розбійників князем Курцевичем надовго резонуватиме в переплетенні долі гетьмана Сагайдачного, пристрасного полеміста Івана Вишенського, князя-єпископа Івана-Єзекієля Курцевича.

Панас Феденко, поруч із історичними постатями, вводить у наративний простір твору як вигаданих героїв, так і фольклорні образи. Таким чином, наративні стратегії будуються не тільки на основі історичних джерел, а й цілком гармонійно співіснують із наративними елементами українських дум та знаменитої пісні про Сагайдачного та Дорошенка. Текстура твору формується «вростанням» фольклору в історію, а історії – у фольклор, особистих почуттів – у пісню, а пісні – в мереживо долі реальної історичної постаті. Народження пісні стає мотивом кількох сцен повісті. Спочатку пісня, складена українськими дівчатами, поєднає імена Сагайдачного та Дорошенка, а потім доля зведе їх удвох на довгі роки. Мотив пісні про Сагайдачного та Дорошенка стане надалі лямбдамотивом твору, структуруючи та формуючи його архітекtonіку. Тісне переплетення історичних подій та фольклору відображено й у художньому переосмисленні долі козаків, оспіваних у думі про Марусю Богуславку. У

¹ Слава і пам’ять (*лат.*)

повісті тими безіменними козаками з думи, яких визволяє з турецької новелі попівна Маруся з Богуслава, стає Сагайдачний, його брат Данило та вірні друзі Дорошенко і Красюк. І як виявиться, Маруся Богуславка – це одна з тих двох дівчат, які колись склали знамениту пісню “Ой на горі та женці жнуть...”. Пізніше, перебуваючи в гостях у Михайла Хмельницького, він зустрине рідну сестру Марусі Богуславки й вона стане його дружиною.

В образах двох сестер-Богуславок виражена дихотомія долі й характеру української жінки епохи Ренесансу в Україні: Маруся каже козакам, що “вже мені додому не вертатися [...]. Бо вже побусурменилась я у чужім краї, і чоловіка маю татарина, і діти в мене – мої і його, – несила мені їх покинути” [4, с. 65], а її сестра Настя, як зауважує Сагайдачний, “справді небуденна, дивна, надзвичайна дівчина. Велика схожість у неї з сестрою Марусею. Тільки що та не панує над собою, пливе за течією, куди хвиля несе. Настя інша, ця не родитиме дітей татарським мурзакам...” [4, с. 74].

Переплетення історичних та фольклорних мотивів творить особливий історико-фольклорний образ епохи кінця XV – першої чверті XVI віку. Така нарративна стратегія дозволяє поєднати різноманітні етноментальні елементи, складові «пам’яті культури» та історичних традицій – *Memoria* – в єдину злютовану цілісність з *Gloria*, з «минулою славою».

Мотиви кохання у повісті тісно переплітаються з ідеологічною перспективою. Конашевича-Сагайдачного доля єднає з Іваном Вишенським не тільки під час спільної мандрівки до Острога, а потім у взаєминах учня та вчителя у колегіумі. Їх лучить і нещасливе кохання Вишенського до княжни Єлизавети та особлива, симетрична паралель кохання Конашевича до молодшої Єлизаветиної сестри Христі. Перших розлучить майнова та станова нерівність, а потім і смерть Єлизавети, а Петра та Христю – її татарський полон і заміжжя за італійським шляхтичем. Образи Вишенського та Конашевича стають уособленням боротьби: першого за православну традицію в українській Церкві, а другого за український рід, за рідну землю. Кожен бере свою зброю до рук: один – перо, інший – шаблю. Вишенський закликає Конашевича, якому Бог дав “розум і силу тілесну”: “Не змарнуй цих дарів Неба, послужи по мірі сили своєму народові і Святій Церкві [...]. Борімося і словом, і ділом за своє право і за спасіння душ наших [...].” [4, с. 33].

Якщо до роману “*Amor Patriae* (Любов до Батьківщини)” Анна Галя Горбач робить заувагу, що в цьому творі “релігійні проблеми та рухи для автора не існують, від не відтворив релігійно-культурних стосунків тодішньої України” [1, с. 118], то однією з головних ідеологічних доктрин повісті “Несмертельна слава” є представлення образу Петра Конашевича-Сагайдачного як головного поборника за українську православну Церкву. Історична ситуація в повісті окреслюється, у великій мірі, з перспективи міжконфесійної боротьби в Україні: “Був то час, коли Варшава на Україні пробувала повернути на римську віру сповідників грецької релігії. Але твердо трималися православної своєї предківської Церкви. Були, правда, й такі між шляхтою українською, що,

для урядів і доходів, міняли віру своїх батьків і дідів і польщилися” [4, с. 6]. Панас Феденко у белетризованій формі намагається розплутати складний клубок релігійних проблем в Україні в період після Берестейської унії. Релігійний аспект його історіософських переконань абсолютно православноцентричний. У сценах походів українців до Московії устами героїв автор намагається сформулювати відмінності між українським і російським православ'ям. Одночасно ж у повісті (з Феденкового погляду) перспективи греко-католицької Церкви не існує. Розлам української Церкви доктринально презентується як польський проект; автор не відокремлює проблем розламу в українській Церкві від взаємин православних українців із католицькою шляхтою, з королівською владою, католицькою Церквою та проблем усередині українського релігійного простору.

Розвиток дії у творі приносить зміну наративної перспективи: якщо у зображенні становлення майбутнього гетьмана, полководця, політичного діяча Петра Конашевича-Сагайдачного переважають мотиви його приватного життя та життя його друзів – в контексті історичному та фольклорному, то поступово на сюжетній осі починають превалювати описи історичних подій періоду воєн гетьмана Сагайдачного з московитами, татарами і турками, та представлення складних взаємин між українцями та поляками. Ці олітературнені художні описи перемежуються короткими сценами приватного життя героїв у контексті цих макроподій, перемежуючись монологічними або діалогічними репліками когось з головних героїв, які певним чином коментують ці події. Однак у образній системі твору постать Петра-Конашевича Сагайдачного залишається центральною.

У “Несмертельній славі” з'являється образ десятилітнього Богдана Хмельницького, до батька якого в гості приїжджає Сагайдачний та Дорошенко. Антиципаційною є фраза у цій сцені, коли Сагайдачний на слова малого Хмельницького: “Я татар уже бачив, а турків ніколи”, відповідає: “Не журися [...], як підростеш, то ще надивишся й на турків” [4, с. 69]. Йдеться про майбутній полон Хмельницького у Туреччині. Пізніше юнак Богдан-Зіновий Хмельницький, повернувшись із полону, появиться на похороні Сагайдачного, шкодуючи, що не встиг попрощатися з гетьманом. (У “Amor Patriae” ця сюжетна лінія видозмінюється: тут Хмельницький довідується про смерть Сагайдачного уже після повернення з полону). Ця лінія їх приватного знайомства стає у творі художнім вектором передавання традиції у боротьбі за рідну землю. Ще одним таким художнім вектором устремління в майбутнє є лінія взаємин Сагайдачного з Оліфером Голубом (який виступає у творі як племінник Петра Конашевича, що не доведено історичними джерелами) та Михайла Дорошенка – двох наступних після Конашевича-Сагайдачного гетьманів, які виступатимуть продовжувачами його ідей та політичної боротьби. Подібну наративну стратегію П. Феденко обере й у романі “Amor Patriae”. Тут під час вшанування гетьмана Хмельницького у Острозі, відбувається його зустріч із 16-літнім юнаком Іваном Мазепою, який на

урочистостях читає «похвальний гімн Війську Запорозькому» – своєрідний апофеоз *Gloria et Memoria* гетьманові Хмельницькому та його війську: “...На віки слава Війську Дніпровому [...] Учини ж, Боже, всім нам гоже, аби булавою військо було славне, всьому світу явне за його (Хмельницького – *I. Н.*) головою” [5, с. 199-200].

Прозаїк передає хитросплетіння геополітичного становища України на історичному роздоріжжі, демонструє стратегію пошуку місця українців у політичному, військовому протистоянні з поляками, московитами, турками і татарами. “Наша Україна тепер між двома огнями, – роздумує Сагайдачний. – З одного боку турки й татари, а з другого Польща [...]. Нас Польща радо б здихалася, але мусить терпіти козаків біля себе, бо боїться Турка” [4, с. 53].

Окремими художніми деталями автор показує цей період і як час розпалу релігійних полемік: студенти розмовляли “про тодішні церковні спори між римською та грецькою церквою на Україні. Згадували Вишенського, що прислав своє «Обличеніє діавола миродержця», направлене проти тих, що покинули свою віру й перекинулися до поляків” [4, с. 37].

Як і в романі “Гомоніла Україна”, в “Несмертельній славі” автор приділяє увагу порівнянню етнопсихологічних характеристик різних народів. У Московії, де “непроглядні темні ліси”, каже Сагайдачний, є й “гарні гаї, і ниви зеленіють. Тільки що наше українське око звикло бачити білі хатки в селах, вишневі садочки, скрипучі журавлі біля криниць, – цього тут нема. Тут люди не кохаються в чистоті, не люблять цвітів і садів не мають. Це вже така вдача московського народу” [4, с. 106]. Інший герой – Красюк, формулює своє розуміння етноментальності московитів: “...Я тут нізащо не хотів би жити [...]. У такій чорній хаті раз переночуєш, то будеш повік пам’ятати: блохи, блощиці, мухи, таркани – кусаються прокляті, як злі собаки. А вже мені оті личаки, що вони носять, – я краще ходив би босий. Людина робиться, неначе та лапата гуска і так кивається на обидва боки, мов качка...” [4, с. 107].

Закінчення твору має відкриту перспективу: війни Сагайдачного отримають продовження у майбутньому, бо “іскра, що тліла попелом, почала розгорятися”, а над козацькими чайками, “далеко-далеко по хвилях Чорного моря розлягалася буйним гомоном козацька пісня про Дорошенка і Сайгайдачного” [4, с. 153]. *Memoria* – пам’ять про минуле тісно переплітається тут із *Gloria*, власне стає тим, що Касіян Сакович назвав у своєму вірші «несмертельною славою».

Конструювання художнього простору в історичній прозі Панаса Феденка, як видається, перебуває під впливом ідей історичної школи “Анналів”. Український письменник, як і представники цієї французької школи, пробує вийти за межі традиційної історіографії, намагається відобразити усі сфери людського життя у найрізноманітніших його проявах – в контексті певних історичних подій, політичних ідей, етноментальних особливостей народів, між якими виникають різнопланові взаємини й ведеться економічний та культурний обмін, війни тощо. У своїх нарративних практиках П. Феденко намагається

поєднати кілька часових просторів, які в цілісності мали б творити всеохопне багатопланове полотно життя героїв в українському історичному континуумі кінця XVI – аж до середини XVII віку. З огляду на увагу до деталей побуту і в “Несмертельній славі”, й у “Amor Patriae”, як видається, А. Г. Горбач не до кінця оцінила спробу письменника представити багатопланову картину повсякденності українського життя того часу: “Автор не дає образу тодішнього суспільства. Він трактує соціальний утиск селянства шляхтою дуже поверхово, а напружених стосунків поміж реєстрованим та вільним козацтвом, що якраз у ті роки набрали були гострих форм, зовсім не торкається [...]. Автора цікавила більше зовнішня доля героїв. [...]. Здебільша повторювано при так званих козацьких історичних повістях поверхові, перейняті від романтики (Тарас Бульба), екзотикою підкрашені штампи без психології, без соціальної історії культури. На жаль, і ця повість з такої втертої колії нашого повістярства не вирвалася” [1, с. 118].

Сюжет роману “Amor Patriae (Любов до Батьківщини)” має лінійну структуру, симетричну до структури повісті “Несмертельна слава”. На різних рівнях ці два твори існують як художні фрактальні структури, тобто такі, які володіють самоподібними характеристиками [Про фрактали див. детальніше: 6, р. 4-5]. Головними героями твору є історичні постаті полковник Станіслав-Михайло Кричевський – один із найважливіших учасників боротьби за незалежність України періоду Хмельниччини, Богдан-Зиновій Хмельницький та вигадана постать – “суботівський парубок” Клим Нетудихата. Уже в такій образній системі проглядає фрактальне співвідношення з образами трьох першопланових героїв з “Несмертельної слави”. Сюжет “Amor Patriae” побудований як своєрідний діалог доль трьох героїв, які тісно переплітаються між собою, але й, одночасно, певним чином доповнюють одна одну, створюючи цілісне полотно історії окремої екзистенції на тлі історичного часу й подій.

Уже в зав’язці твору відразу ж відбувається подія, яка єднає долі героїв, а одночасно представляє різні шляхи доль і прямувань української шляхти. По дорозі до колегії отців-єзуїтів у Ярославі прямує шляхтич Тибурцій Кричевський разом зі сином Станіславом. Батько – українець, однак “після схоплення його жінки татарами «пан Терешко», як звали Кричевського, рішив переіменувати віру. Із Терентія зробився «Тибурцієм», ще й сина Михайла перевів на католицтво, назвавши його Станіславом. В домі Кричевського після цього запахло польщиною, народні українські стародавні звичаї, яких додержувалася панія Кричевські, забувалися...” [5, с. 15] (Через роки Кричевський знайде свою матір на турецькій галері). Батько мріє, що син вивчиться і “знайде собі щастя-долю десь на службі у Львові, в Кракові або й у Варшаві, далі від дзвону зброї, далі від стріл татарських і грому козацьких гаківниць” [5, с. 8], боїться, що він “зовсім скозачіє”. Але син хотів би стати гетьманом Війська Запорізького, – так, “як гетьман Конашевич-Сагайдачний” [5, с. 10]. У дорозі на мандрівців нападуть татари й заберуть їх у полон, однак їх звільняє козацька ватага. Серед визволителів були козак-шляхтич Михайло Хмельницький та

його син Богдан. Юнацьке знайомство Станіслава й Богдана переросте в дружбу на все життя. Кожен з них прямує до колегії, але Станіславові батько велить, щоб він “вивчився на великого пана, щоб бути потім подальше від Дикого Поля”, а Богданові батько наказує, “щоб вивчився та вертався назад татарву вибити з наших степів...” [5, с. 16]. Характерними є й напучування, які дає кожен із батьків своєму синові, залишаючи їх у бурсі. Кричевський-старший повчає: “Будь, сину, покірний до отця ректора і звичайний (*чемний* – *I. Н.*) до професорів. Не сварися з товаришами. Знайся і приятелюй з тими, що значніші і заможніші, такі товариші будуть тобі пізніше в пригоді. Пам’ятай приповідку, що покірне телятко дві матки ссе” [5, с. 20]. Хмельницький напучує сина: “Будь, Богдане, козаком. Свого не хвали, чужого не гудь; держися твердо предківського закону. Шануй свою *честь і добру славу* нашого народу, за своє право і правду стій муром, бо хто не обороняє свого права, тим усі помітують” (Йдеться, власне, про *Gloria*; *письмівка моя* – *I. Н.*) [5, с. 21]. А коли позаду вже буде бурса, і батько запише Богдана Хмельницького в Чигиринську сотню, Станіслав Кричевський сперечатиметься зі своїм батьком: “– Не пером і чорнилом, а шаблею козацькою та кров’ю здобуто ці широкі степи. Треба ще посунутися далі до Чорного моря, прогнати бусурменську погань з нашої землі. Як усі сядуть по канцеляріях, то хто тоді буде воювати?

Мусив Тибурич Кричевський дати волю своєму синові” [5, с. 82]. Такий мотив зустрічі героїв, яка вплине на все їхнє життя, є фрактальною паралеллю до зустрічі Петра Конашевича та дидакала Йосипа з Судової Вишні (Івана Вишенського) в “Несмертельній славі”.

У романі в долі трьох головних героїв представлено традиційний життєпис українських юнаків XVII – початку XVIII віку, як зі шляхетських, так і посполитих родин: навчання в бурсі, можлива світська кар’єра у якійсь із канцелярій, або дорога на Січ. Вони вибирають останню – й це дорога до *Gloria et Memoria*. Окремі мотиви в романі повторюють структуру Гоголевого “Тараса Бульби”: такими є зустріч і кохання Хмельницького й Маргарети, невдала спроба її викрадення. Розв’язка цього мотиву, хоч і збудована в іншій художній перспективі, ніж у Гоголя, має фрактальну відповідність у романі “*Amor Patriae*”: коли Хмельницький підступає з військами під Львів, ксьондз Гонцель-Мокрський (колишній учитель гетьмана в колегії) радить Маргареті, дружині львівського бурмістра написати Богданові листа. Маргарета “писала в листі до українського гетьмана про голод, хвороби і всяку недостачу в місті, про страх серед людності [...]. Благала помилування для Львова” [5, с. 187]. За художньою версією П. Феденка, саме це і врятувало Львів: католицька і юдейська общини обійшлися відкупом.

Одночасно й у “Несмертельній славі”, й у “*Amor Patriae*” можна дошукуватися інтертекстуальних відгуків з історичних творів Михайла Старицького: трилогії “Богдан Хмельницький” (один із розділів у “*Amor Patriae*” навіть називається “Перед бурею”), драми “Маруся Богуславка”.

Фольклорна складова роману “Amor Patriae” значно обмеженіша, ніж у “Несмертельній славі”, однак виклад історичної традиції тут теж пов’язаний із думами, піснями Марусі Чурай та про козака Голоту. “...В українських піснях стільки журби, як не в словах, то в голосі”, каже своїй дружині-грекині Кричевський, бо “в тих піснях тужить гірка доля України, що живе при битій дорозі” [5, с. 217].

Богдан Хмельницький постає у творі як продовжувач справи гетьмана Сагайдачного. Доктрина необхідності здобуття *Gloria* відіграє у цій традиції вкрай важливе місце. Ще юнаком він каже: “Не лежить моє серце до Бородавки. Витратить отак козацьку силу на морські походи, здобуде не стільки слави, як розголосу, а як прийде велике турецьке військо, то нашу Україну й Польщу голими руками забере. Ось пан гетьман Сагайдачний, – то людина з іншого тіста: вміє сказати рішуче слово і вдарити шаблею тоді, коли найвигідніше для Війська Запорізького” [5, с. 87]. Однак, у історичній перспективі Феденка, прозирає незавершене історіософське завдання – подібне у гетьманів Сагайдачного та Хмельницького: перший так і не взяв приступом ворожої Москви, а другий не пішов з-під Замостя на захоплення Варшави.

Саме мотиви та сцени в “Несмертельній славі” та “Amor Patriae”, які пов’язують образи гетьманів Сагайдачного та Хмельницького, вказують на те що ці твори задумувалися, як певна диалогія. Ці наративні стратегії, сюжетні лінії доповнюють одна одну. Наприклад, якщо в повісті є лише згадка про смерть Хмельницького-старшого в битві на Цецорськiм полі, й полон Хмельницького-молодшого, то в романі ці події є важливим і широко розгорнутим сюжетним елементом.

Концепт *Gloria* є важливим художнім елементом, який допомагає зрозуміти логіку історичних подій та ціннісно-поведінкові імперативи героїв творів Панаса Феденка. Українські козаки, що зголошуються воювати зі шведами шукають не лише заробітку: “В цих чужих, незнаних країнах [...] показали козаки свою силу й відвагу: піші й кінні запорожці дивували вояків інших націй своєю витривалістю, невтомністю, невгомним духом і погордою до смерті”. Коли шведський король Густав Адольф намагався переманити їх на свій бік, козаки відповіли: “Не за гроші воюємо” [5, с. 128, 129]. Недотримання ж слова позбавляє лицаря чести: Ярема Вишневецький, “що втік з Пилявської баталії до Львова, дав княже лицарське слово [...], що буде до послідньої краплини крові обороняти” його. “Але князь скриводушив: узяв гроші, золото, самоцвіти та всякі товари з львівських міщан і покинув місто, як почув, що вже недалеко Військо Запорозьке” [5, с. 180].

Честь і слава для багатьох героїв “Amor Patriae” є абсолютною цінністю. Стримуючи у битві під Лоївом навалу литвинів, які сунуть в Україну, козаки стережуть “небесно-жовтого прапора Київського полку з архангелом Михайлом. Ворожі кулі вже пробили не одну дірку в прапорі, але ще видно далеко архистратига, патрона Землі Української, з огненним мечем у руці”, оберігають прапор “наказного гетьмана Війська Запорозького” [5, с. 243-244].

Пораненому полоненому Кричевському польські та литовські шляхтичі нагадують, що “він теж шляхтич, що колись вірно служив у війську Речі Посполитої”, але той подумки заперечує: “Що мені до вашого шляхетства, коли я козак душею і тілом і цього лицарського стану не промінюю ні на який інший” [5, с. 250-251]. *Gloria* нероздільна з *Memoria*, вони тісно корелюють між собою. Тому після бою вояки “тихим словом згадували поляглих товаришів і щирим серцем вдячно споминали ім’я наказного гетьмана Михайла Кричевського” [5, с. 253], а на хресті над його могилою буде поміщено напис: “Ніхто не більшої любови, як той, що положить свою душу за своїх друзів” [5, с. 256].

Художні твори Панаса Феденка творять особливу трилогію, в якій, при зображенні історичних подій та доль окремих вигаданих та реальних постатей, важливе місце відводиться двом історико-філософським категоріям – честі та доблесті (*Gloria*) й пам’яті про славетне минуле (*Memoria*). Ці категорії в Феденкових творах виявляються важливими стимулами буття і є ціннісно-моральними рушіями як у міжлюдських взаєминах, так і в глобальних історичних подіях. *Gloria et Memoria* постають одночасно й непересічними фактами та факторами політичних ідей та етноментальних характеристик окремих націй, і творячи важливу складову структури повсякденності описаного бурхливого періоду історії кількох сусідніх народів.

Література:

1. А. Г. Г-ач [Горбач Анна Галя]. З історичного повістярства (Панас Феденко, *Amor Patriae (Любов до Батьківщини)*, історична повість, в-во Дніпрова хвиля, Мюнхен, 1962, 256 стор.) // Сучасність. – 1963. – № 2. – С. 117-118.
2. Бродель Фернан. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XVI – XVIII ст. – Том 1: Структури повсякденності: можливе і неможливе / Пер. з французької Г. Філіпчука. – Київ: Основи, 1995. – 544 с.
3. Набитович Ігор. Конфлікт історіософських інтерпретацій як ідеологічних проєктів у романах «Гомоніла Україна» Панаса Феденка та Петра Панча // *Studia Sovietica* / Ред. В. Хархун. – Вип. 2: Семіосфера радянської культури: знаки і значення. – Київ: Інститут літератури імені Т. Шевченка НАН України, 2011. – С. 133-145.
4. Турса Василь [Феденко Панас]. Несмертельна слава. – Лондон: Наше Слово, 1953. – 159 с.
5. Феденко Панас. *Amor Patriae (Любов до Батьківщини)*. – Мюнхен: Дніпрова хвиля, 1962. – 256 с.
6. Benoit B. Mandelbrot. *The Fractal Geometry of Nature*. – New York: W. H. Freeman and Company, 1983. – 468 p.

Анотація

Ігор Набитович

***Gloria et Memoria* у романах “Несмертельна слава” та “Amor Patriae (Любов до Батьківщини)” Панаса Феденка**

У статті представлено реалізацію двох історико-філософських категорій – *gloria* (слави) та *memoria* (пам’яті) в історичній прозі письменника-емігранта Панаса Феденка, продемонстровано, як у художній формі автор відтворює бурхливі події в Україні, Польщі, Московії та Туреччині кінця XVI – першої половини XVII віку.

Ключові слова: мотив, нарративна перспектива, роман, художній простір, сюжет.

Аннотация

Ігор Набитович

***Gloria et Memoria* у романах “Несмертельна слава” та “Amor Patriae (Любов до Батьківщини)” Панаса Феденка**

В статье изучаются способы реализации двух историко-философских категорий – *gloria* (славы) та *memoria* (памяти) в исторической прозе писателя-эмигранта Афанасия Феденка и устанавливается степень их влияния на художественные формы, в которых автор изображает вероломные события на Украине, в Польше, Московии и Турции в конце XVI – первой половины XVII века.

Ключевые слова: мотив, нарративная перспектива, роман, художественное пространство, сюжет.

Summary

Ihor Nabytovych

***Gloria et Memoria* in novels "Not mortal fame" and “Amor Patriae” (“Love to Motherland”) by Panas Fedenko**

In the article there is showed realisation of two historic and philosophic categories – *gloria* (fame) and *memoria* (memory) in historic prose of Ukrainian emigrant writer Panas Fedenko; there is showed the author's reflecting of the violent events in Ukraine, Poland, Moskovia and Turkey from XVIth century till first part of XVIIth century.

Keywords: reason, narrativnaya prospect, novel, artistic space, subject.